

Тема: Зв'язок людини і природи. Внутрішня і воєнна колонізація.

Мета: ознайомити учнів із становищем людини в епоху Середньовіччя; показати зв'язок людини та природи в даний період; розглянути причини внутрішньої колонізації Європи; охарактеризувати склад населення та міграційні рухи; розвивати вміння висловлювати власну думку щодо впливу людини на природу, сприяти розвитку критичного мислення; виховувати відповідальне ставлення до природи, толерантне ставлення до людської діяльності.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: підручник, карта світу, Європи, роздавальний матеріал

Основні поняття: міграція, епідемія, колонізація.

Основні дати та події: XI—XIII ст. — внутрішня колонізація Європи.

Очікувані результати

Після уроку учні:

- зможуть наводити приклади взаємодії людини й природи в Середні віки, міграційних рухів населення;
- знатимуть, як відбувалася внутрішня колонізація Європи, називатимуть її хронологічні межі та фактори, що впливали на цей процес;
- пояснюватимуть особливості взаємодії людини і природи;
- висловлювати власне судження щодо впливу людини на природу.

Структура уроку

I. Організаційна частина уроку

II. Актуалізація опорних знань

III. Вивчення нового матеріалу

1. Взаємодія людини і природи у ранньому середньовіччі
2. Населення. Міграційні рухи.
3. Розвиток господарства. Технічні винаходи.
4. Побут людини середньовіччя.

IV. Закріплення знань учнів

V. Підсумки уроку

VI. Домашнє завдання

Хід уроку

I. Організаційна частина

II. Актуалізація опорних знань

Бесіда

- Який період Середньовіччя ми вивчаємо?
- Назвіть та покажіть на карті країни, які ми з вами вивчали.
- Події з історії якої держави вам найбільш запам'яталися ? Чому?

Вправа «Я це знаю» (завдання – назвати історичну особу або пам’ятку, зображену на малюнку та дати коротку інформацію про неї. На малюнках – Карл Великий, Мухаммед, Хлодвіг, вікінги, Коран, Юстиніан, руни).

III. Вивчення нового матеріалу

Вчитель: У середні віки життя людини дуже залежало від природних і кліматичних умов, адже вони визначали спосіб життя, заняття і навіть характер людини.

- Як ви думаєте, чому?
- Наведіть приклади впливу природи на життя і заняття населення, використовуючи свої знання з попередніх уроків та мої підказки(на малюнках – пустеля Аравії, ліси франків, холодне узбережжя норманів, сади Візантії).

Вчитель: Чи знаєте ви, що тогочасну Європу часто називали «країною лісів»? Чому саме так, я думаю здогадатися неважко. А якою ж ще була середньовічна Європа ми дізнаємось на сьогоднішньому уроці.

- Якими були взаємини між людиною і природою?
- Яким було населення середньовічної Європи?
- Чим займалися люди і чому дуже часто переїжджали?
- Які негаразди чекали людину середньовіччя?

Відповіді на ці та інші запитання я пропоную знайти на нашому уроці. Отож, тема уроку - **Зв’язок людини і природи. Внутрішня і воєнна колонізація.**

План уроку

- 1.Взаємодія людини і природи у ранньому середньовіччі
- 2.Населення. Міграційні рухи.
- 3.Розвиток господарства. Технічні винаходи.
- 4.Побут людини середньовіччя.

1.Взаємодія людини і природи у ранньому середньовіччі.

Розповідь вчителя:

У ранньому середньовіччі (V-X ст.), клімат був вологим і теплим, більша частина Європи була вкрита лісами. Серед лісів були розкидані невеликі

поселення, до яких прилягали клаптки землі, що оброблялися для вирощування городини та зернових культур. Клімат суттєво впливав на

життя людини, адже він визначав, який одяг потрібний, яке будувати житло, які рослини вирощувати та яку худобу розводити.

Від того, де саме жила людина, залежало дуже багато. Ландшафт впливав на розвиток міст і селищ. Рівнинна місцевість сприяла розвитку землеробства та скотарства, а більш гірська місцевість давала можливість розводити кіз та овець, вирощувати виноград. На пагорбах будували замки та фортеці, а у зручних бухтах — порти. Річки сприяли розвитку торгівлі та рибальству, ставали перепорою для вторгнення ворожого війська.

Ліс у ті часи був основним джерелом життя і доходів. Тут випасали худобу, в дубових лісах, восени набирали жиру свині, відгодовуючись на жолудях. Завдяки цьому селяни отримували на зиму запас м'ясної їжі. У лісі рубали дрова для опалення. Ліс давав і будівельні матеріали, бо камінь у ті часи для будівництва був рідкістю. Крім того ліс був місцем для збирання всіляких плодів і ягід. Особливо важливим для тих часів був мед диких бджіл. У лісі збиралися смолисті речовини для виготовлення факелів і світильників. Також заготовлювали кору дуба, без якої не можливо було вичиняти шкури тварин. Попіл спалених кущів використовували для відбілювання або фарбування тканин. Крім того у лісі і на галявинах збирали лікарські рослини – єдині лікарські засоби тих часів.

Важливим був ліс для полювання. Щоб полювання у лісі було більш вдалим люди приручили для цього, крім собак, соколів і тхорів. Загалом ліс давав можливість простій людині, навіть у голодні роки, вижити. А голодні роки за тих часів траплялися досить часто.

Ліс був важливим компонентом і для заможних верств суспільства. Більша частина володінь великих землевласників складали саме лісові масиви. Крім того тут вони віддавалися втіхам полювання.

Капітулярій Віліса (початок IX ст.)

Хай гарно слідкують за нашими лісами і гаями; і там, де є місце для розчистки, хай наші економи це роблять, і хай вони дивляться за тим, щоб поля не захоплювали ліса; і повинні бути такі ліси, де не можна багато рубати дерев або завдавати їм іншої шкоди, і хай вони слідкують за дичиною у лісі; і хай також займуться яструбами і шуліками для нашого полювання; і хай збирають оплату, яка нам належить за це. І хай економи, якщо вони пасуть свиней у лісі, хай управителі чи їх люди, хай вони перші заплатять десятину так, щоб дати приклад іншим, щоб потім і інші також заплатили.

1. Які настанови дає сеньйор своїм управителям?
2. Яким було ставлення сеньйора до лісу?
3. Чим можна пояснити таке його ставлення?

Вчитель: У той же час з лісу виходила вигадана чи справжня небезпека. Ліс був горизонтом для середньовічної людини, кордоном між володіннями сеньйорів. З лісу з'являлися голодні вовки, розбійники, грабіжники і

завойовники. Не дивно, що у казках і легендах, що народилися у ті часи, ліс і його мешканці є обов'язковими персонажами. Людина використовувала ліс, як власність, знищуючи величезні території для орних земель, міст і шляхів. Варварське ставлення до лісів призвело, мабуть, до однієї з перших екологічних катастроф людства. До

XIII—XIV ст. практично повністю без лісів залишилися Голландія та Франція, Іспанія та Англія. Це спричинило зникнення звірів і птахів, обміління річок та озер, зміни клімату.

Запитання

1. Якщо ліс відігравав таку велику роль, то чому його площа так суттєво скоротилася? З чим це було пов'язано? (зростання населення, потреба в продуктах харчування).

2. Населення. Міграційні рухи.

Розповідь вчителя. Тогочасну Європу населяли народи колишньої Римської імперії, греки, кельти, германці, слов'яни, фракійці, по всій Європі розселилися євреї, а на Піренейському півострові проживали араби. Скільки людей проживало в середньовічній Європі, точно не відомо. Учені вважають, що на початку XI ст. населення становило близько 40 млн осіб. Але деякі правителі ще у ті часи намагалися знати скільки у них підданих, щоб з'ясувати скільки вони зберуть податків. З цією метою проводився опис володінь з усіма мешканцями. Найгрунтовніший такий перепис зробили в Англії в 1086 р. Ці списки в народі називали „Книгою Страшного суду”.

За часів раннього Середньовіччя відбулася внутрішня колонізація Європи.

- Пригадайте, що таке колонізація (колонізація - освоєння нових територій, створення поселень на територіях інших держав і народів).

В XI ст. населення Європи вперше почало відчувати, що йому тісно на своєму континенті. Лицарі прагнули підкорити собі нові землі, селянам також бракувало землі, щоби прогодуватися і віддати належну частину своєму

ЗНАЧЕННЯ ПРИРОДИ В ЖИТТІ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ЛЮДИНИ		
Ліс	Річки . моря	Ландшафт
- Будівельний матеріал - Джерело палива, їжі - Місце полювання - Небезпека для людини	- Рибальство - Торгові і транспортні шляхи - Кордони між державами	- Рівнини – пасовища, орна земля - Гори – кордони між державами - Пагорби – будівництво фортець

феодалові. Все це примушувало європейців розпочати. Часом активної європейської колонізації став весь період XI – XIII ст. Розрізняють зовнішню і внутрішню колонізації.

Робота з додатковим матеріалом. Учні працюють за варіантами та подають результати роботи у вигляді узагальнюючих схем або таблиць.

1 варіант – Зовнішня і внутрішня колонізація. **Додаток 1.**

2 варіант – Проблеми середньовічної Європи. **Додаток 2.**

Робота з поняттями

Міграція — процес зміни постійного місця проживання людей, що виявляється в переміщенні до іншого регіону, району або країни.

Колонізація — заселення незайманих земель або захоплення чужих територій із подальшим їх заселенням.

Внутрішня колонізація — переселення та освоєння земель у межах однієї країни чи держави.

Зовнішня (воєнна) колонізація — завоювання чужих територій із подальшим їх заселенням, винищенням місцевого населення.

Орієнтовний вигляд таблиці «Внутрішня і воєнна колонізація»

Колонізація		
Внутрішня	Зовнішня (військова)	
Причини	Причини	
Збільшення кількості населення; зменшення площі посівних земель; пошук корисних копалин; утеча від епідемій. розвиток торгівлі.	Зменшення кількості вільної землі в Європі; насадження християнства; війни з арабами на піренейському півострові; розвиток торгівлі.	
Освоєння вільних земель	"Натиск на Схід"	Хрестові походи
	Походи на слов'янські землі	Походи на Близький Схід; Реконкіста в Іспанії
Наслідки колонізації		
приріст населення, вдосконалення знарядь праці(сокира, залізні підкови для коней, поява вітряків, утворення нових технологій обробки землі)		

3.Розвиток господарства. Технічні винаходи.

Розповідь вчителя. У європейському господарстві теж відбуваються зміни.

У сільському господарстві застосовують нові знаряддя праці (сокири, важкий колісний плуг, залізні борони) , відбувається перехід до трипільної системи обробітку землі (рілля ділилася на три

поля- ярове, озиме, третє під паром – відпочивало) , здійснювали сівозміну , що дало можливість збільшити виробництво зерна, овочів, м'яса та молока. Стали використовувати органічні добрива. Важливим елементом сільського пейзажу стали вітряні млини.

З розвитком міст і торгівлі відбувся розподіл праці між ремеслом і землеробством. Селяни почали займатися лише сільським господарством, а ремісники почали жити тільки за рахунок свого ремесла. Свої вироби ремісники продавали або міняли на продукти харчування. Проте селяни не мали можливості купувати багато товарів - грошей у них не вистачало.

Торгівля була розвинена досить слабо, панувало натуральне господарство.

Робота з термінами

Натуральне господарство – це тип господарства, за якого продукти праці виробляються для задоволення власних потреб, а не для продажу.

Зазвичай раз на рік у великих містах проводився ярмарок. На них торговці й ремісники привозили свої товари. Окрім

місцевого населення, на ярмарок приїжджали торговці з різних країн. Зріс попит на престижні товари (дорогі тканини, коштовності тощо), всілякі делікатеси, що їх скуповували нові багатії. У кожній з цих країн карбувалася власна монета. Спеціальні люди - міняйли - зважували та обмінювали їх на монети, що були в обігу в цій країні. За це вони брали собі певну суму. Міняйли займалися так само й лихварством - позичали гроші під відсотки. Згодом з цією метою було створено спеціальні установи. Так виникли банки й банкіри.

4.Побут людини середньовіччя.

Робота в групах. Опрацювати відповідний матеріал та підготувати розповідь, яка розкриє суть питання, доповнивши розповідь відповідними ілюстраціями (їх потрібно вибрати із запропонованих).

1 група – Житло та харчування середньовічної людини. **Додаток 3**

2 група – Одяг і прикраси. Мода. **Додаток 4.**

IV. Закріплення знань учнів

3 листа до папи Климента VI

У році 1348 від Р.Х. майже на всій поверхні землі спостерігається така смертність, якої раніше не було. Живих ледь вистачало, щоб поховати мертвих, або живі відверталися від них з огидою. Страшний жах охопив усіх, і коли в

кого-небудь з'являлася виразка або пухлина..., то цій людині не надавали ніякої допомоги, і родичі відверталися від неї... Багато помирало від того, що їм відмовляли в лікуванні... Багатьох, яких уважали приреченими... на смерть... відвозили до ям, де їх заривали; і багатьох було поховано живцем... Чума ця тривала два роки поспіль...

Не було чути дзвонів, і ніхто не плакав, хоч би скільки загинуло в нього рідних та близьких, — майже кожен чекав смерті... Люди говорили і вірили: це кінець світу.

- Чим можна пояснити таку поведінку людей?

Бесіда

- Чи справедливо називати тодішню Європу „країною лісів”?
- Що поєднувало житло різних станів середньовіччя? Що значив вираз "мій дім - моя фортеця"?
- Якими були масштаби, причини і наслідки епідемії чуми 1348—1351 рр.?
- Чим було обумовлено зростання населення і одночасно його падіння?

V. Підсумки уроку

- Людина Середньовіччя великою мірою залежала від природи
- Людина поводитися як цар природи, намагаючись узяти все від природи, у результаті чого були знищені ліси в багатьох країнах.
- Кількість населення Європи постійно змінювалася. Найбільшим лихом були війни, голод і хвороби (особливо епідемії чуми).
- Люди заселяли терени Європи спочатку шляхом внутрішньої, а потім зовнішньої (воєнної) колонізації.

VI. Домашнє завдання : 1.Опрацювати &8

1. Скласти таблицю «Технічні винаходи Раннього Середньовіччя»
2. Підготувати повідомлення «»

Додаток 1. Зовнішня і внутрішня колонізація

XI – XIII ст. - період найбільшої колонізації, яка ділилась на внутрішню і зовнішню. Причини - пошук землі та продуктів харчування.

В Європі на той час вистачало вільних земель, вкритих густими лісами та болотами. На початку Середньовіччя переміщення населення відбувалося постійно: безліч людей перебували в пошуках кращої долі. Тривали міграційні процеси, поширювалася колонізація. Якщо спочатку освоювалися землі на окраїнах країн, розчищалися лісові хащі практично в центрі Європи, то пізніше починається зовнішня колонізація, яка здебільшого мала військовий характер.

Величезні простори Європи на початку Середньовіччя не були залюднені — не вистачало населення. Але поступово людина все ж таки заселяла Європу. Цей шлях дістав назву внутрішньої колонізації, тобто колонізації, яка відбувається в межах однієї держави чи країни. Збільшення кількості населення потребувало нових земель, крім того, екстенсивне використання землі приводило до зменшення посівних площ. Зменшення лісів і зростання потреб у виробках ремісників штовхало людей на пошуки корисних копалин (вугілля, залізної руди та ін.). Епідемії зривали з місця людей, які намагалися врятуватися від смерті. Усі ці чинники привели до поступового заселення людиною Європи.

Зменшення кількості вільної землі в Європі привело до поширення зовнішньої, або воєнної, колонізації. Воєнна колонізація — це завоювання чужих територій із подальшим їх заселенням, часто з винищенням місцевого населення. У другій половині XII ст. почалися походи німецьких князів на землі слов'ян. Майже століття «мечем та вогнем» підкоряли слов'ян. Німецькі князі будували укріплені фортеці та організовували переселення селян із Німеччини. Переселенці отримували пільги та землю, а натомість зобов'язувалися підтримувати графа та сплачувати певний податок. Ще одним напрямком воєнної колонізації стала Північ — Скандинавія. А на Сході відбулася Реконкіста: християни відвойовували землі на Піренейському півострові, які захопили араби.

Додаток 2. Проблеми середньовічної Європи.

Найбільшими лихами середніх віків були голод, хвороби, епідемії та війни. Постійна загроза голоду — характерна риса середньовічного суспільства. Недостатній рівень розвитку техніки призводив до низьких врожаїв. Становище залежних селян — більшості виробників сільськогосподарської продукції — не спонукало їх до збільшення врожаїв. Середньовічна Європа постійно перебувала на межі голоду. Достатньо було посухи, тривалих дощів чи нашествия сарани, і рівень населення різко падав у багатьох регіонах.

Розповідь бургундського ченця Рауля Глабера про голод 1027 – 1030 рр. у Нормандії

“... голод почав посилюватися по всій землі, й загроза загибелі постала майже перед усім родом людським... Не було й кількох днів, у які можна було б зібрати хліб... Безперервні дощі настільки залили землю, що протягом трьох років не знаходилося борозни, придатної для засіву. А у жнива бур'ян... вкрив поверхню всіх полів...”

Коли поїли всю худобу і птицю, голод став більше дошкуляти людям, вони почали пожирати стерво й робити інші нечувані речі. Щоб уникнути смерті, деякі викопували лісове коріння і збирали водорості..., люди пожирали м'ясо людей..., на ринках стала з'являтися варена чоловічина... Деякі голодні нападали на мандрівників, убивали і пожирали їх..., показували дітям яблуко або яйце, відводили їх у відлюдне місце, вбивали і з'їдали. Цей жахливий голод лютував три роки. Померлих було так багато, що їх не встигали ховати...”

Ті, хто не гинув від голоду, страждали від хвороб. Погане харчування, неякісні продукти, відсутність гігієни, брак елементарної медичної допомоги робили середньовічну людину вкрай вразливою до різних захворювань. Найвищою була смертність від туберкульозу, малярії, прокази, холери, дизентерії, тифу. Безпорадні та зневірені люди вбачали в них божу кару і зверталися по допомогу до святих. А їх у середньовічній Європі було понад 20. Вважалося, що паломництво і дотик до їхніх мощей виліковує хвороби. Коли захворювання переходили в епідемії, вони спустошували чималі території.

Найжахливішою була чума. Особливо великих масштабів епідемія чуми набула в 1347—1350 рр., майже наполовину скоротилося населення Європи. Найбільше страждали люди в містах, де була велика скупченість населення. Порятунку від чуми не існувало — люди ховалися, тікали від епідемії, але вона переслідувала їх, приносячи із собою «чорну смерть». Під час епідемій люди зверталися до всіх засобів, які б могли врятувати їх та відвернути загрозу. Часто це викликало жахливі результати: у середині XIV ст. Європою прокотилася хвиля єврейських погромів — винищення євреїв, яких звинуватили в поширенні хвороб. Панічний страх, що вона викликала в середньовічній людині, відобразився в тогочасній найпоширенішій молитві до Бога: “Від чуми, голоду і війни врятуй нас, Господи!”

Не менш катастрофічні наслідки мали війни. Протягом середніх віків Європа безперервно страждала від грабіжницьких набігів, загарбницьких і міжусобних війн. Війни зменшували або повністю знищували запаси продовольства, доводили до жебрацтва людей.

У результаті хвороб, неврожаїв та війн середня тривалість життя середньовічної людини була невисокою: для чоловіків — 40—45 років, а для жінок — 30—35 років. Надзвичайно високою була дитяча смертність. До віку 70 років доживали одиниці. Рідкісними винятками вважалися випадки, коли люди за життя знали своїх дідусів і бабусь.

Додаток 3

Житло

Вигляд житла залежав від природних умов місцевості, виду занять і рівня добробуту його власника. Споруджували будинки, залежно від матеріального становища і доступних матеріалів, із дерева, каменю або робили глинобитними. Камінь дорого коштував, тому використовувався переважно для будівництва церков, палаців і замків.

Спільним для житла представників різних суспільних верств у ранньому середньовіччі було внутрішнє планування. У більшості будівель не було окремих кімнат. Люди спали, їли й готували їжу в одній кімнаті. Лише з XI – XIII ст. заможні городяни і селяни розпочали відокремлювати спальні від кухонь та їдалень. Багато кімнат з'явилося у палацах та замках. Однак усі кімнати розташовувалися одна за одною, і для того, щоб потрапити з однієї частини палацу до іншої, потрібно було пройти усі приміщення.

Селянські будинки споруджували з дерева; на півдні, де цього матеріалу не вистачало, перевагу надавали каменю. Дах покривали соломою чи очеретом. В одному приміщенні спали, готували їжу, їли. Опалення приміщення і приготування їжі здійснювалося за допомогою відкритого вогнища, яке поступово замінила піч. Коли розводили вогонь, дим виходив крізь отвір у стелі. Димарі з'явилися згодом. Маленькі віконця не мали шибок, затуляли їх дерев'яними ставнями, шкірою або пузирем. Холодної пори селянська родина часто жила в одному приміщенні з худобою.

Уся обстановка оселі складалася з грубо збитого столу, кількох лав уздовж стін, скрині для зберігання святкового одягу, що його наживали роками і передавали у спадок. Спали на широкому ліжку або на лавах. Постіллю був сінник або матрац, напханий соломою

Ліжко робилося дуже великим і на ньому, зазвичай, окрім господарів, відпочивали також гості. Це вважалось ознакою гостинності. Балдахін — своєрідний “дах” над ліжком — захищав відпочиваючих від комах, яких було вдосталь у будинках.

Прості люди спали переважно на лавах чи скринях. Більшість меблів була грубої та простої роботи. Однак заможні замовляли ремісникам меблі різьблені, інкрустовані коштовними металами і камінням. Звичних для нас шаф не існувало — речі зберігались у скринях. Шафи з висувними шухлядами поширилися з Італії, де їх почали виготовляти з XII ст.

Опалювали будинки вогнищами або камінами. Освітлювали житло сальними свічками і масляними лампами. Дорогі воскові свічки могли придбати лише заможні люди. Вигляд більшості середньовічних європейських осель відповідав вислову: “Мій дім — моя фортеця”.

Їжа і напої

Переважна більшість європейців харчувалася досить скромно. Їли, зазвичай, двічі на день: вранці й увечері. Повсякденною їжею були житній хліб, каші, боби, ріпа, капуста, зернова юшка з часником або цибулею. М'яса споживали мало. Тим більше, що протягом року було 166 днів посту, коли м'ясні страви заборонялося їсти. Значно більше в раціоні було риби. Із солодощів знали лише мед. Цукор потрапив до Європи зі Сходу в XIII ст. і був дуже дорогим. Фруктів та овочів споживали дуже мало.

Характер харчового раціону знаті й бідноти відрізнявся, головним чином, не якістю споживаного, а його кількістю. У замках їли більше м'яса, причому багато було дичини, оскільки полювання вважалося привілеєм знаті.

Полюбляли заможні готувати й дивовижні страви на кшталт смажених пав чи лебедів або паштету з солов'їних язичків. До їжі додавалися східні прянощі — перець, імбир, гвоздика, мускат, кориця. Однак їхня вартість (продавали прянощі на вагу золота) не кожному була по кишені.

У середньовічній Європі багато пили: на півдні — вино, на півночі — пиво. Замість чаю заварювали трави.

Посуд більшості європейців — миски, кухлі — був дуже простим, виготовленим із глини чи олова. Виробами зі срібла чи золота користувалася лише знать. Виделок не було, за столом їли ложками. Шматки м'яса відрізали ножом і їли руками. Селяни споживали їжу з однієї миски всією сім'єю. На бенкетах знаті ставили на двох одну миску та кубок для вина. Кістки кидали під стіл, а руки витирали скатертиною.

Додаток 4

Одяг і прикраси

Кліматичні умови більшості європейських країн вимагали одягатися тепліше, ніж одягалися римляни. На відміну від античного уславлення краси людського тіла, церква вважала тіло гріховним і наполягала на тому, що його треба прикривати одягом.

Тривалий час жіночий і чоловічий одяг був схожим: довга, до колін, сорочка, короткі штани, верхня сорочка, плащ. У XII ст. він почав дедалі більше розрізнятися, з'явилися перші ознаки моди. Чоловіки почали носити товсті панчохи, що в XIV ст. перетворилися на штани, жінки вбирали виключно спідниці. Однак можливість наслідувати моду мали переважно представники заможних верств. Церква не схвалювала захоплення знаті модою.

З одягу селянин звичайно носив лляну сорочку і штани до колін чи навіть до кісточок. Поверх сорочки вдягали ще одну довгу сорочку з широкими і довгими рукавами (блузу). Верхнім одягом був плащ, стягнутий на плечах застібкою (фібулою). Взимку носили або грубо вичесаний овечий кожух, або теплу накидку з цупкої тканини чи хутра.

Одяг відображав місце людини в суспільстві. У вбранні заможних переважали яскраві кольори, бавовняні й шовкові тканини. Біднота вдовольнялася темним одягом із грубого домотканого полотна. Взуттям чоловіків і жінок були шкіряні гостроносі черевики без твердої підошви. Більшість незаможних людей крокувала сільськими дорогами чи багнюкою міських вулиць у дерев'яних черевиках або й босоніж.

Головні убори виникли у XIII ст. й від того часу безперервно змінювалися. Звичні рукавички набули за середніх віків важливого значення. Потиснути руку в них вважалось образою, а кинути комусь рукавичку було виявом презирства і викликом на двобій.

Знать полюбляла додавати до свого одягу різноманітні прикраси. Чоловіки і жінки носили каблучки, браслети, пояси, ланцюжки. Дуже часто ці речі були унікальними ювелірними виробами. Для бідноти все це було недосяжним. І не лише через вартість, а й тому, що було заборонено законом. Значні кошти витрачали заможні жінки на косметику і парфуми, що привозили зі східних країн купці. Їм заздрили представниці прекрасної половини людства, які не могли дозволити собі таку розкіш, але намагалися не відставати від модниць.

10 цікавих фактів про середньовічну моду

Факт 1: «чоловіки в панчохах»

Ще в ранньому середньовіччі чоловіки почали носити штани, які називалися шосами і найбільше нагадували сучасні жіночі панчохи.

Штани шилися з вовни, щільно облягали ногу і спеціальними підв'язками прив'язувалися до верхнього одягу.

Факт 2: «коротке волосся символ зради»

Існує думка, що волосся жінкам коротко остригали, викривши їх у зраді законному чоловікові. Гордістю заміжньої жінки були довгі, доглянуте і обов'язково прикрите при виході з будинку волосся.

Факт 3: «високе чоло – це красиво»

Ідеал краси початку XV ст — дівчина з високим чолом. Щоб виправити природний недолік, середньовічні красуні виголювали волосся навколо чола. Це допомагало візуально збільшити лоб і наблизитися до жаданого модного стандарту.

Факт 4: «вагітні німфи»

Інша модна тенденція початку XV ст — вагітність. При відсутності такої, щоб не відстати від моди, дівчата часто підкладали під одяг (або прив'язували) спеціальні шкіряні подушки, неспішно прогулювалися і вигинали спini.

Факт 5: «Тенденції сходу»

В епоху хрестових походів лицарі-тамплієри зі Сходу доставляли своїм дамам серця інформацію про нові фасони, візерунки, головні убори, яку дівчата потім активно використовували для своїх нарядів.

Факт 6: «Білий не актуальний»

Тканина білого кольору для пошиття одягу практично не використовувалася. Вся справа в тому, що біла, нефарбована тканина вважалася занадто дешевою, тому модниці воліли яскраві кольори, для отримання яких використовували дорогі барвники. До речі, заміж у білому теж ніхто не виходив.

Факт 7: «Принцип капусти»

Кожна порядна дівчина в середньовіччі одягала на себе мінімум три шари одягу: нижню сорочку, нижнє плаття, верхнє плаття. Всі три шати доходили до п'ят і мали довгий рукав. Часто нижнє і верхнє плаття робили з вовни, що надавало вбранням значну вагу.

Факт 8: «Міфи і легенди про нижню білизну»

Нижньої білизни в сучасному розумінні у середньовічних модниць не було. На голе тіло одягалася довга біла сорочка. Кажуть, саме із-за цього під час критичних днів дівчатам не дозволялося заходити в церкву.

Факт 9: «Справжню красуню повинно бути чутно здалеку»

В XIV ст модним стало вішати на свій одяг велику кількість дзвіночків. Їх пришивали до подолу суконь, поясів, а також прикріплювали до взуття. Уявляєте, який стояв шум на вулицях середньовічних міст?

Факт 10: «Підступні зелені рукави»

Є одна знаменита середньовічна пісенька про дівчат з зеленими рукавами. Це пісенька про кохання, але мова йде про середньовічних повій. Саме їм в той час належало носити рукави зеленого кольору.